

Lietuvos  
Naujoji  
M. Mažvydo  
biblioteka

## KERTINĖ PARAŠTĖ

### Apie viešumą ir pusiau viešumą

Literatūra ir menas šių metų gegužės 28 dieną paskelbė tekstą, kuris, be abejonės, ypatingai nuskambėjo netgi viešumo ir tabu griuvimo epochoje. Tai Justino Marcinkevičiaus straipsnis „Reabilituota – 1970 metais“. Jame poetas kalba apie Sibiro tremtinę Daliją Grinkevičiūtę ir platokai cituoja jos atsiminimus.

Dalios Grinkevičiūtės atsiminimai yra sukrečiantis dokumentas, stipriai prilygęs Solženicino raštams. Mūsų tautos ir šalies istorijoje jie turi likti ir liks amžinai.

Pasak Justino Marcinkevičiaus, Dalija Grinkevičiūtė įteikė jam savo rašinį 1987 metų vasarą. Po pusės metų ji mirė. Šiandien poetas ryžosi tą dokumentą bent iš dalies paskelbti, pridurdamas prie jo savuosius jausmus ir iš esmės teisingus komentarus.

Labai reikšminga, kad Lietuvos visuomenė pagaliau sužinojo apie Dalios Grinkevičiūtės tekstą, kuris tikriausiai yra svarbesnis už visus eilėraščius, straipsnius, dramas, romanus, bet kada lietuviškai parašytus.

Ir vis dėlto čia esama dalykų, apie kuriuos pridera papildomai užsiminti.

Vakaruose Dalios Grinkevičiūtės atsiminimai žinomi jau seniai. Sibiro tremtinė juos parašė 1976 metų liepos mėnesį. Jų rusiškas tekstas pateko į Maskvos disidentų rankas. Šie, nelaukdami geresnių laikų ir viešumo kampanijos, jį paskelbė viename iš savo leidinių (*Pamjat*, t. 2, 1979). Galimas daiktas, Dalija Grinkevičiūtė, vaikystėje ir jaunystėje praleidusi Sibire, atsiminimus parašė rusų kalba, kuria jai tikriausiai buvo lengviau išsireikšti.

Rusų disidentų leidinys atkreipė mūsų dėmesį. Išvertėme atsiminimus į lietuvių kalbą ir paskelbėme pilną jų tekstą *Drauge*, o kiek vėliau knygoje *Lietuviai Sibire* (Chicago, 1981). Atsiminimai taip pat pasirodė atskirai knygele angliškai ir, jei neklystu, ispaniškai. Velionė autorė apie tai žinojo. Neoficialiais kanalais gavome jos padėką ir prašymą atsiųsti vaistų, nes ji sunkiai sirgo. Kiek girdėjau, vaistų jai buvo parūpinta.

Taigi mūsų visuomenė informuota apie šį dokumentą – kaip ir apie daugelį panašių dokumentų, kurie irgi būtų labai svarbūs Lietuvai. Liūdna ir net tragiška, kad Dalios Grinkevičiūtės atsiminimų kelionė į Lietuvos spaudą

tieki užtruko. Bet, žinoma, geriau vėliau, negu niekad.

Čia ir kyla klausimas apie atsiminimų pristatymą.

Justinas Marcinkevičius, matyt, naudojosi kitu ir net platesniu jų tekstu. Daugelis jo cituojamų vietų ne visai sutampa su tuo, kas išspausdinta Vakaruose – ir, sakyčiau, net papildo mūsų versiją. Čia poetas nežinojo, kad atsiminimai yra pasiekę Vakarų.

Bet kodėl tekstas Lietuvoje išspausdintas nepilnai – tik kaip citatos, išmargintos poeto komentarais? Tokį dokumentą priderėtų išleisti atskira knyga, kuri turėtų būti kiekvieno lietuvių ar Lietuvos gyventojų namuose.

Vakaruose paskelbtame tekste randame, jog Dalios Grinkevičiūtės šeima buvo ištremta už tai, kad jos tėvas priklausė (galbūt grynai formaliai) tautininkų partijai. Civilizuotame pasaulyje priklašymas bet kokiai partijai, įskaitant komunistinę ar kraštutinę dešiniąją, nėra laikomas nusikaltimu. Ar Lietuva vis dar nėra civilizuoto pasaulio dalis?

Vakaruose paskelbtame tekste randame, kad Dalija Grinkevičiūtė buvo verbuojama į tarybinio saugumo agentus, bet atsispyrė tai pagundai, kuriai, deja, neatsispyrė daugelis mūsų kultūrininkų ir eilinių piliečių.

Vakaruose paskelbtame tekste randame dar ir tokį faktą, kad lietuviams tremtiniams padėjo, daugelio jų gyvybę išgelbėjo žydų kilmės gydytojas Samodurovas, kurį Dalija Grinkevičiūtė mini su pagarba ir meile.

Literatūra ir menas nežodžiu netaria apie tai, kad 1974 metais, jau po reabilitacijos, Dalija Grinkevičiūtė neteko darbo, buvo kastastrufoje padėtyje, ir prieš ją buvo sukurta šmeižtų kampanija.

Justinas Marcinkevičius savo straipsnyje sako daug tiesos. Jis tvirtina, kad stalininiai budeliai prilygo hitleriniams, kad reikia paskelbti pilną dokumentaciją apie stalinizmo aukas Lietuvoje ir atlikti plačią socialinę bei politinę Stalino teroro analizę. Tatai, be abejonės, daro jam garbę. Po šiais žodžiais kiekvienas doras Lietuvos gyventojas ar lietuvis išeis gali – ir privalėtų – pasirašyti.

Bet daug kur poetas vis dar pasiduoda tiems liūdnieiems reikišiams, kuriuos George Orwell – pastaruoju metu TSRS pradėtas spausdinti – vadino „dvigubu mąstymu“ ir „naujakalbe“.

## Vytas Šerelis – Australijos lietuvių menininkas

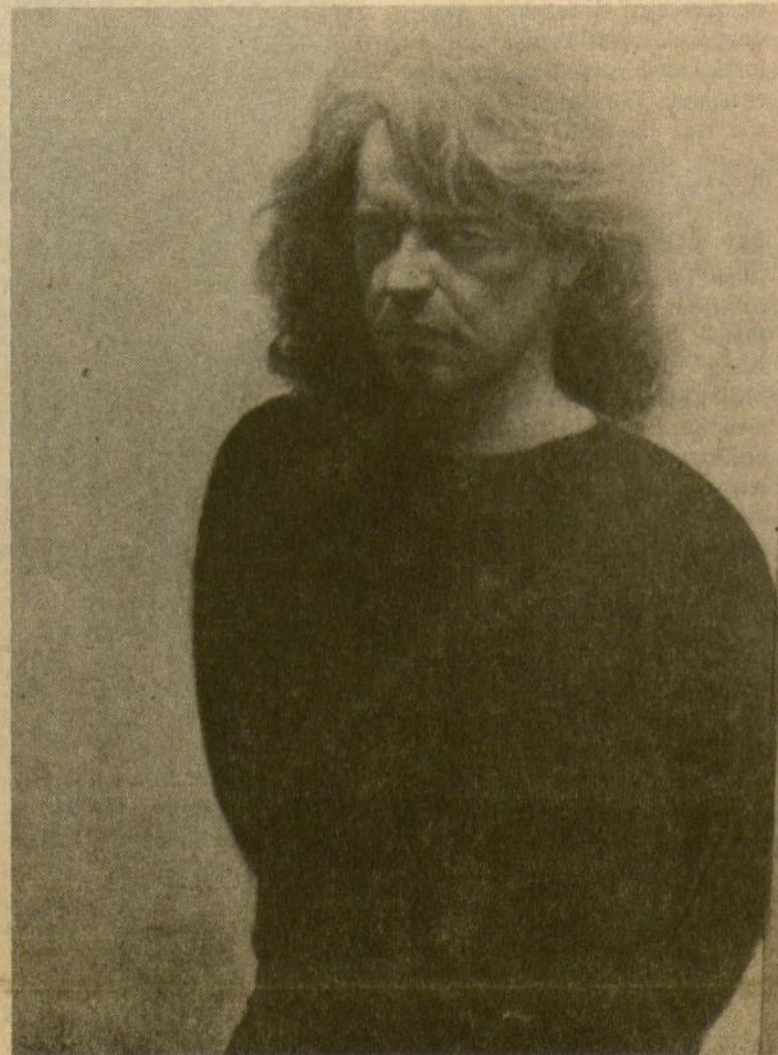
ISOLDA I. POŽELAITĖ-DAVIS

Prieš šesetą metų Vyto Šerelio personalinės parodos reportažas buvo išspausdintas *Pasaulio lietuvių* skiltyse (1982, Nr. 1-147). Jame buvo pabrėžtas menininko talento šakotumas ir nagrinėta jo konkrečios figūrinės (figurative representation) kūrybos tematika bei stilius. Šiandien, sprendžiant iš neseniai įvykusios jo parodos Adelaidėje palankios kritikos, ir iš daugiau kaip pusės parduotų paveikslų, Vyto Šerelio kūrybos įvertinimas yra neabejotinai geras – pasisekimas užtikrintas. O menininkas nepakeitė savo pozicijos. Matyt, jis nepaiso jautrių, nadoms estetų ir kritikų nuomonių, o pastarųjų meno srovių iššūkiui taip pat neįtaigauja jo kūrybos. Tapytojo siužetų apimtis nėra plati, bet labai savita, o kūrinių plastinė kalba jiems pritaikyta ir pastovi. Tai stebina, nes menininkas kuria ir vysto savo potencialus amžiuje, kuriame buvo reikalaujama atsitraukti nuo tradicinių dailės principų, galiojusiu nuo renesanso laikų, ir kuris itin pasižymėjo meno srovių gausa. Septintame dešimtmetyje įsitvirtino fotorealizmas ir superrealizmas arba naujasis realizmas. Šerelio kūryba klestėjo šito realizmo paunksnėje, tačiau ji yra spalvinta magija, svajonių ir siurrealizmu. Tai nėra savokų prieštaravimas, nes siužetų inspiracija dažnai kyla iš realios aplinkos. O kai šita realybė menininkas perkelia ant drobės, ji tampa atoki, ilgesinga ir lyg užkerėta. Tokį efektą kūrėjas išgauna, pasikliaudamas nuotaika, kuri dvelkia vienišumu ir in-

trospėkija. Parodos lankytojai susidaro įspūdis, kad tapytojas, vaizduodamas aplinką, atveria ir atkuria vidines vizijas. Jam, matyt, jos yra tiek pat svarbios, kaip ir išorinio pasaulio apraiškos.

Meno kritikas Tony Bishop, teigiamai įvertinęs vėliausiąją menininko parodą, visgi prikiša tematikos vientisumo stoka. Tiesa, parodos apimtis buvo nedidelė, vos tik devyniolika kūrinių, bet juose vyravo tapytoja jaudinūsios temos. Todėl atskiroms temoms galėjo atstovauti tik po keletą paveikslų. Tačiau Vyto Šerelio tematika įdomi tuo, kad joje yra, nors ir ne visada, keli prasmų klodai. Jis taip pat mėgsta operuoti tais pačiais simboliais, bet vis skirtinguose kontekstuose.

Parodoje buvo didelio masto darbų persvara, tapytų alejumi ant drobės. Iš jų buvo daugiausia gamtovaizdžiu, portretų ir kūrinių siurrealistiniais motyvais. Iš siurrealistinio ciklo žiūrą suintriguoja ir verčia susimąstyti paveikslas „Out the Window“. Jo atspaudas puošia Peter Goldsworthy apysakų rinkinio *Bleak Rooms* viršelį. „Portrait of the Artist as a Young Man“ yra ilgos brandos, paslaptingos, mišlingas kūriny. „Broken Wheel“ dvelkia lyrika ir liūdnumu. Šį įspūdį pagilina monochromatinis, prislopintų pilkšvų ir žalsvų spalvų derinys. Siužetas siurrealistinis: perlenktas dviračio ratas, kurio išlinkę stipinai kabaloja kaip telegrafo vielos p smarkios audros, yra pusiau panertas vandenyje. Kaip šešelis



Vytas Šerelis

Autoportretas

jame atsispindi antroji rato pusė. Ar tai sudužusių vilčių ir neišsipildžiusių gyvenimo svajonių simbolis? Klausimas lieka atviras. Kiti kūriniai, kaip „Elephant and Eyeball“, prajuokina ir sužavi novatoriškai pavaizduota simbolika. Vyto Šerelio kūryboje dažnokai pastebime akies obuolio motyvą. Šis simbolis jau buvo naudojamas gilioje senovėje. O akis trikampyje, švč. Trejybės simbolis, dar ir šandien yra krikščioniškoje ikonografijoje. Ar menininkas bando sutapatinti šį simbolį su žmogaus gyvenimu, su transcendentinėmis paslaptimis? Motyvas tada įgytų filosofinės prasmės ir atsiribotų nuo jo vartojimo politinės, socialinės ar kitokios problematikos parodykimui. Anksčiau minėtas rato simbolis pasikartoja skirtingame kontekste paveikslų „Tree and Swing“ variantuose I ir II. Tai yra sodo kampeliai, kurių

centrinė tema – šakotas medis ir nuo jo kabanti automobilio padanga. Padanga kybo ant plonos virvės, kuri viename variante beveik susilieja su sodo fonu. Medis ir ratas turi tarpusavio ryšius, ir abu paveikslus galima interpretuoti keliose plotmėse: tai akį glostantys peizažai su vaikų stipuoklėm padangos pavidalu. Padanga perkelia paveikslą į dabartį, į mus supančią aplinką. Iš kitos pusės, tai gali būti žmogaus gyvybingumo ir lytinio impulso simbolis. O medis jau seniai naudojamas motyvas žmogaus gyvenimui pavaizduoti.

Vyto Šerelio portretai yra labai pasisekę. Juose menininkas atkuria modelio brožuos, asmenybę ir nuotaiką. Nedaug tapytojų yra apdovanoti tokiu talentu. Reikėtų pabrėžti, kad Šerelis mėgsta tapyti jaunuolių ir vaikų portretus. Pastaruose dažnai pavojinga nuslysti į saldumą ir

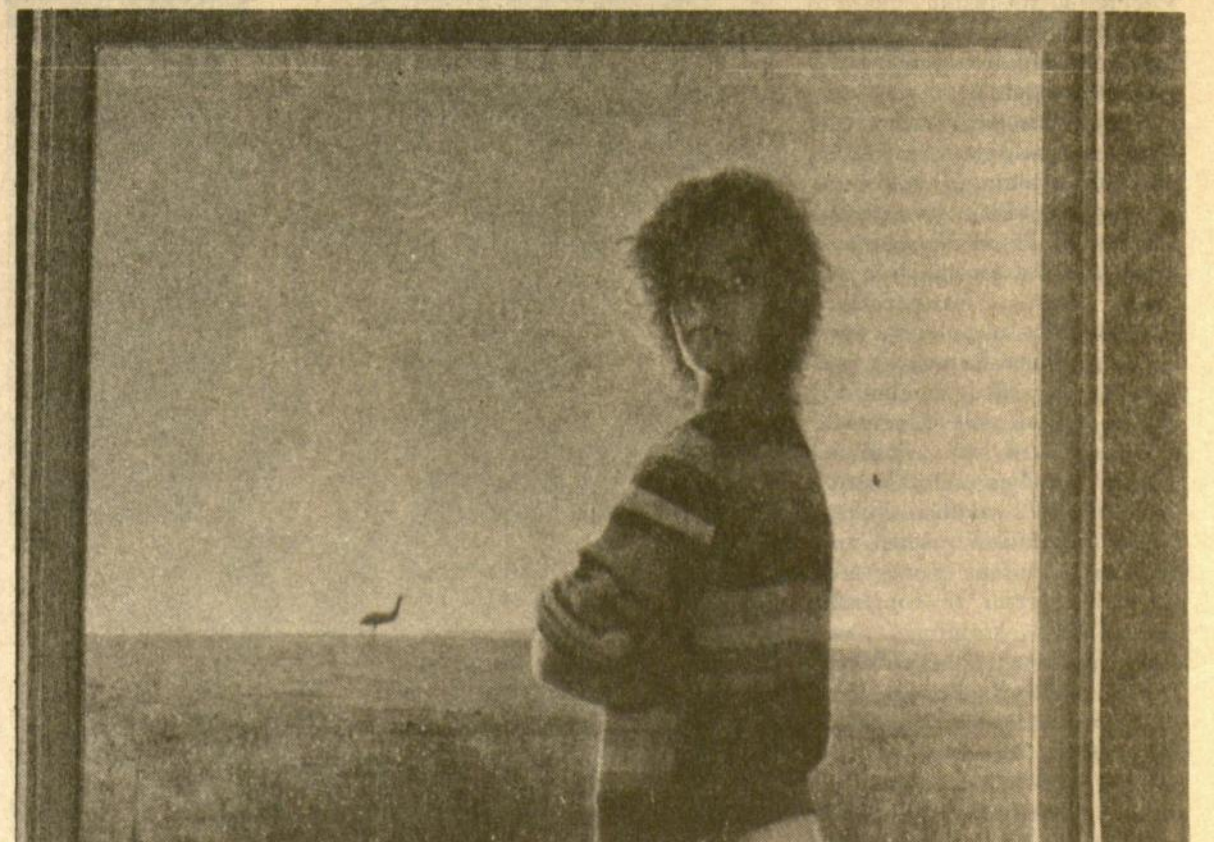
sentimentalumą. Vytautas Šerelis to išvengia. Jo portretai pavergia nuoširdumu. Dailininkas moka tiesiogiai prisiliesti prie individo būties esmės. Meno kritikas Tony Bishop teigia, kad „modelių žvilgsnio intensyvumas byloja apie Šerelio talentą pagauti ir sukondensuoti tą, ką jis mato, be pagražinimo ir sentimentalumo“.

Portretuose yra savitai išspręstas modelio figūros išryškėjimas, priartinant ją prie pirmo plano ir nutolinant ar suminkštinant foną. Juose šviesos ir šešėlių žaismas kartais stipriai niuansuotas ir modelis atkurtas aštrios fokuse, kaip, pvz., „Amalie“ portrete. Kitur, kaip „Yellow Jumper“, šviesa prislopinta, vienodesnė ir geriau prisitaikanti prie švelnaus fono ir jauno modelio susimąčiusio žvilgsnio bei susikaupusios pozos. Apšvietimas ir fonas yra vėl kitaip pavaizduoti paveikslė „Striped Jumper“. Čia šviesa lyg antgamtiska, o fonas – puikus vidurio Australijos gamtovaizdis. Gali net kilti klausimas: ar tai portretas, ar peizažas su jaunos merginos figūra? Pirmame paveikslu plane matome jaunuolę, kampu į žiūrovą atsigręžusią, kurios žvilgsnis nukreiptas į viršų. Jos veidas ir liemuo atsirboja nuo dangaus savotiška aureole, kurios funkcija yra suteikti figūrai skulptūriško apvalumo. Už merginos matyti beribiai toliai, vienišo emu paukščio siluetas, reaktyvino lėktuvo dujų pėdsakas ir delčios užuomina. Jaunuolės dryžuotame megztuke vyrauja mėlyna spalva. Ji glostantys peizažai su vaikų stipuoklėm padangos pavidalu. Padanga perkelia paveikslą į dabartį, į mus supančią aplinką. Iš kitos pusės, tai gali būti žmogaus gyvybingumo ir lytinio impulso simbolis. O medis jau seniai naudojamas motyvas žmogaus gyvenimui pavaizduoti.

(Nukelta į 2 psl.)

### Šiame numeryje:

Dar ne viešumas • Dailininkas Vytautas Šerelis • „Kraštotyra“ ir „Muziejai ir paminklai“ • Chicagos teatruose • Česlovo Milošo „Miestas be vardo“ • Barbarai Darlys prisiminti • LKMA 1988 m. suvažiavimo programa • Vytauto Kašubos „Vytauto didysis antspaudas“ • Nauji leidiniai



Vytas Šerelis

„Dryžuotas megztukas“  
Alejus ant drobės, 75 x 85 cm

Tomas Venclova



# „Kraštotyra“ ir „Muziejai ir paminklai“

JURGIS GIMBUTAS

Beveik prieš trejetą metų apibūdinau šiuose *Draugo* lapuose tęstinio leidinio *Kraštotyra* 14, 15, 16, 17 ir 18 tomus. Po to 1985-1987 pamečiui išėjo tolimesni trys — 19, 20 ir 21 tomai. Leidžia Lietuvos Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija per „Minties“ leidyklą Vilniuje. Atsak. redaktorius — tas pats Konst. Siurblys. Knygų apimtis, kaip ir anksčiau, nedidelė, nuo 116 iki 144 puslapių, iliustracijų nedaug, tiražas po 6000 egz.

Naujieji *Kraštotyros* tomai skiriasi nuo ankstesniųjų tuo, kad įvestos jungiančios temos ir joms skiriama knygų dalis. 19-ji knyga pažymėta tokia antrine antrašte: „Technikos paminklai ir techninės minties raida“. Tokių paminklų komisijos pirmininkas architektas Vytautas Vaitkus praneša, kad *Kraštotyros* draugijoje nuo 1983 metų sudaromi techninės kultūros palikimo sąrašai ir planuojama jų apsauga natūroje ar muziejuose. Talkininkauja Vilniaus inžinerinis statybos institutas. Pažymėtina, kad ši knyga yra pirmasis tokio pobūdžio leidinys Lietuvoje, nagrinėjantis technikos kultūros palikimą. Tiems klausimams ar istorijai skirta 12 straipsnių, maždaug pusė tomo. Rašoma apie Lietuvos pramonės ištašas: seniausiąją dujų gamyklą Klaipėdoje, „Gubernijos“ alaus daryklą Šiauliuose, 19-to amžiaus industrijos kompleksą Raudondvaryje prie Vilniaus, metalo apdirbimą Kaune.

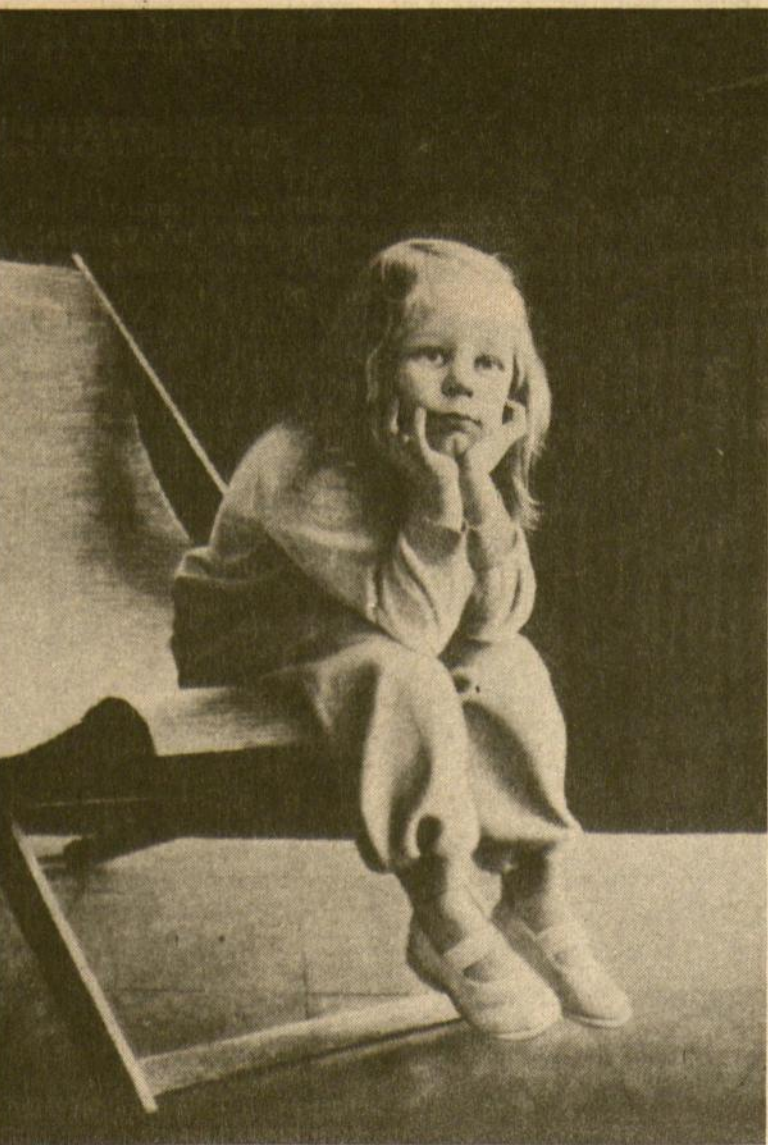
Stambiausias straipsnis yra prof. dr. Juozo Indriūno „Tekstilės gamybos ir mokslo raida Lietuvoje“. Autorius studijavo tekstilės technologiją Vokietijoje 1930-1931 metais, tada Vytauto Didžiojo universiteto stipendininkas. 1936 metais jis apgynė inžinerijos daktarą Kaune. Juozas Indriūnas apibūdina savo tada Kauno atliktus pluošto nuovargio tyrimėjimus. Dabar tasai darbas pateko į mechanikos istoriją Lietuvoje. Trumpesni straipsniai skirti technikos muziejams, Nemuno laivininkystei, Vytauto Didžiojo universiteto mechanikos profesoriaus Platono Jankausko (1860-1941) darbams. Prof. Jankauskas, gavęs daktaro laipsnį ir ordinarinę profesūrą dar prieš pasaulinį karą, 1930 metais išleido Kaune dviejų tomų *Taikomosios mechanikos* kursą, pirmą tokį lietuvių kalba. Už savo mokslinius tyrimėjimus Jankauskas buvo apdovanotas Paryžiaus mokslų akademijos aukso medaliu.

Antroji *Kraštotyros* 19-osios knygos dalis skirta Kvėdarnai. Vienuolika straipsnių sudaro to Žemaitijos miestelio ir jo apylinkių „mažąją monografiją“, iš viso 54 puslapius.

20-oji *Kraštotyros* knyga turi mums ne taip jau patrauklią jungiamąją temą: „Dorovinių ir ateistinių tradicijų formavimas kolektyve“. Jai skirta apie pusė tomo, o kiti straipsniai yra vertingi Lietuvos etnografijai, personalijoms ir aplamai kraštotyrai. Pirmajame knygos straipsnyje kritikuojami lietuvių išeičių raštai apie kryžius ir kopytėles (ten vad. „smulkioji lietuvių liaudies architektūra“) už katalikybės vaidmens aukštį. Daugiausia rašoma apie dr. Jono Griniaus monografiją *Lietuvos kryžiai ir kopytėlės* (Roma, 1970), klaidingai pavadinus autorį „J. Girniumi“. Tolimesniame *Kraštotyros* tome toji klaida ištaisyta. Stambesnis 18 puslapių straipsnis yra skirtas kraštotyryninkės Stefanijos Glemžaitės gyvenimui (1885-1974). Jinai — žinomų kupiškėnių Elvyros ir Mikalinos

sesuo. Trumpai supažindinama su architekto dr. Kazio Šešelgio darbais namotyroje ir urbanistikoje (septyniadešimtmečio proga). Daug kam itin įdomus Vacio Miliaus darbas „Klaipėdiečių antkapinių paminklų įrašai“. Žinomas Mokslų akademijos etnografas paskelbė dalį savo nurašytųjų lietuviškų įrašų, daugiausia iš 19-to amžiaus, anų laikų kalba ir rašyba. Straipsnyje cituojama 70 antkapių. Pvz., Šilutės raj. Bardinų k. kapinėse: Czion ilsis Dieveje Mickel Grigolat 21. April 1839. + 13 Jan. 1909. Antroje pusėje: Ant Welsusimatymo! Skaitome tiksliai nurašytas mažlietuviškas pavardes: Annike Gloszat, Mari Pusze, Janis Budwetis, Ensys ir Aduže Dilba, Jurgis Urbantat... Miliaus darbas primena ir mums, iševiams, neapleisti savųjų kapinių ir suregistruoti jų lietuviškus įrašus. Likusieji 20-osios *Kraštotyros* knygos straipsniai skirti knygnešiuvi ir „daraktorium“ Juozui Baranauskui (1862-1928) iš Sudeikių apylinkės, legendariam žemaičių plėšikui ir geradariui Taduui Blindai (1846-1877), Vilniaus krašto archeologui V. Šukevičiui (1852-1919) atminti. Knygos pabaigoje randame vertingą Vinco Vinsko straipsnį „Trečionių kaimas ir vietų vardai“ (Prienuų raj.). Paaškinami tokie vaizdingi vietovardžiai, kaip Busilinė, Senaalis, Alselė, Maskauka, Stanylupis, ar pavardės: Bekešius, Čerapas, Šeškus, Vinskas. Būta ir iškraipytų vardų („nicknames“): Juras (Jurgis), Mačius (Martynas), Salvis (Silvestras), Palius (Apolinaras), Urša (Uršulė), Damė (Domicele).

21-osios *Kraštotyros* knygos jungiamoji tema yra „Visuomeninių organizacijų veikla darbo kolektyvuose“, bet jai skirta vos ketvirtadalis tomo. „Gimtinės padangės“ skyriuje randame tris straipsnius apie senovės amatus: Jono Genio „Klaipėdos kurpiai ir jų gaminiai XV a. pab. — XVI a.“, Jono Jurkšto „Matininkų laikai Lietuvoje“, Kazio Šešelgio „Ekspedicija drevinės bitininkystės liekanoms Marcinkonių apylinkėse tirti“. Kiekvienas jų pa-



Vytas Šerelis



Vytas Šerelis

„Pro langą“

teikia iki šiol nežinomų faktų. Rytas Tamašauskas parodo, kaip „Viečių vardais į mus kalba pati žemė“. Jis surašė senuosius vietovardžius Širvintų rajone, Minčiuku kaimo, išklausinęs keturis senbūvius. Būta čia Guguro kalno, Vygano pievos, Klaipėdos (!) dirvos, Musės upelio, Papekljo pievos, o dabartinis Grabliaučiznos kaimas seniau vadinosi Peklyne. Nemažai senųjų vietovardžių buvo naudojami kalboje ir 1980 metais.

Antroji knygos pusė yra Vištyčio miestelio ir apylinkių „mažoji monografija“. Net 16 autorių nagrinėja senuosius ir naujuosius laikus, švietimą ir ekonomiką, kaimo talkas, padavimus, vietovardžius. Ir čia būta puošnių, taiklių vardų: Kumpis (vieta ežere), Papekinė (kalva), Dūdbalė (kur buvo išvirto muzikantai), Barsukbalė, Pempialbė. Na ir pats Vištytis, tai ne kokie išikiai ar aičiai. Ateityje tokių „mažųjų monografijų“, kurių pateikė *Kraštotyros* tomui jau kelias, medžiaga galėtų būti tinkamai įjungta į enciklope-

dijas ar bendruosius Lietuvos istorinės geografijos veikalus.

*Muziejai ir paminklai* po dvejų metų pertraukos pasirodė aštuntoju sąsiuviniu. Išleido Mokslų akademijos Istorijos institutas ir Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija per „Mokslų“ leidyklą Vilniuje 1987 metais. Atsak. redaktorė B. Vertelkienė. 104 psl. Tiražas 2000. Tomelyje sudėta 18 straipsnių. Septyni skirti muziejų problemoms ir jų istorijai. Pvz., Agota Jankevičienė rašo apie Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejų Vilniuje, įkurtą prieš 130 metų archeologo grafo Eustacho Tiškevičiaus (1814-1873). Apibūdinoti muziejaus skyrių turtai ir vykdomi darbai: archeologijos (85,000 eksponatų), numizmatikos (per 70,000), etnografijos (35,500), istorijos (36,000), ikonografijos (82,000 tapybos, skulptūros ir senosios grafikos darbų), architektūros (7500), Gedimino kalno Pilies muziejus yra Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejaus padalinys — filialas.

Kitas išskirtinis straipsnis yra Onos Mažeikienės „Antano Baranausko asmeniniai daiktai“, saugomi minėtajame Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejuje. Įdėtos keturios vyskupo-poeto turėtų daiktų fotografijos: albumas, veidrodys, dviguba rašalinė ir įrašas ant laikrodžio — viskas iš 19-to amžiaus antrosios pusės. Laikrodys buvo padovanotas 1898 metais su tokiu išgraviruotu įrašu ant žalvarinės plokštelės:

Jo Szwentieniej  
Wiskupuj  
A. Baranowskiuj

Parap Sejnu Tikentiejiej  
M 18 2/V 98

Architektas dr. K. Šešelgis informuoja apie paminklinių kaimaviečių apsaugą. Jų suregistruota 40. K. Strazdas ir Vl. Žulkus rašo apie Švėkšnos 17-to amžiaus stiklo dirbtuvę. Yra dar keli straipsniai, skirti paminklo saugos rūpesčiams ir senienų tyrimui. *Muziejai ir paminklai* — mokslinis tęstinis leidinys, jo tekstai kondensuoti ir tinkamai dokumentuoti, tik iliustracijų galėtų būti daugiau ir geresniame popieruje.

Daugiau apie tą leidinį nuo 1966 metų galima rasti *Lietuvių enciklopedijos* 36 ir 37 tomuose.

## Chicagos teatruose

### Amerikietiškas balsas Italijoje

Septintus metus Chicagoje veikianti Stage Left teatro grupė visų pirma stengiasi į sceną išvesti Chicagos autorių draminius kūrinius ir sudaryti galimybę reikštingiems aktoriams bei kitiems talentams. Dabar iki liepos 31 d. savo teatre, 3244 North Clark, stato Richard Nelson drama „The Return of Pinocchio“, kurią apibūdina kaip pasaką suaugusiems. Vaizduojamas gyvenimas Italijos provincijoje po Antrojo pasaulinio karo. Čia nemažai skurdų, socialinių problemų. Grįžta į tą kaimą jaunas vyras, tarnavęs amerikiečių kariuomenėje, siekdamas įnešti naujų politinių, socialinių idėjų, įtraukti žmones į verslą, iskiiepyti amerikietiško gyvenimo dvasią. Italų kaimiečiai paprasti, nelinkę taip greit mestis į naują posūkį. Jie nuolankiai malonūs, religingi, bet neskuba į pažangumo naujumus.

Paruošiant scenai šį spektaklį, rūpestingai pasidarbavęs režisierius Dennis McCullough, išugdęs savo sugebėjimus dirbdamas Indianapoly ir Knoxville. Dramos studijas išėjęs Marian kolegijoje, Indianapoly, gavęs magistro laipsnį režisavime Tennessee universitete. Aktoriai savo vaidmenis atlieka profesionaliai. Linda Wylie dalyvaujanti komerciniuose filmuose, Richard Ladd teatro studijas išėjęs Adelphi universitete.

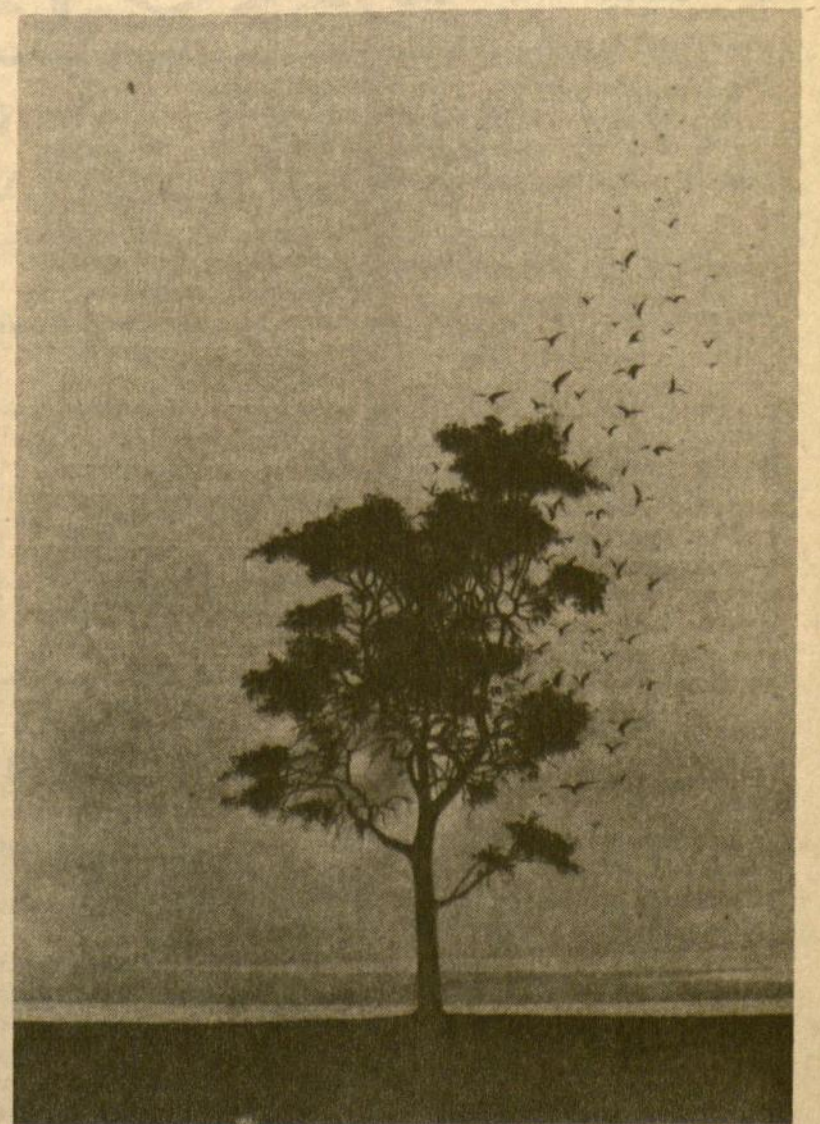
Spektaklis tęsiasi netoli pusantros valandos, yra ir humoro; deja — neišvengta ir kai kurių vulgarų žodžių, tačiau vaidinimo slinktis gyva ir sudominanti.

### Padugnių bendrabuty

Stiprus Chicagos Steppenwolf teatras šį sezoną baigia, pastatydamas pirmą kartą šiame mieste vaidinamą John Olive komediją „Killers“, kur vaizduojamas gyvenimas skurdėvių, finansinių ir moralinių padugnių, susimetusių į bendrą butą. Jo savininkė daug kenčia nuo žiauraus vyro ir, meilindamasi vienam nuomininkui, prašo, kad nužudytų jos vyrą. Tas nuomininkas yra rašytojas, beveik per visą vaidinimą tarškina mašinėlę ir nelabai interesuotas į žudymus veltis, bet įsivėlia kitas nuomininkas. Scenoje pokši šūviai, krinta savininkas. Gal dėl to ir dramos pavadinimas „Killers“. Jos spektakliai vyks iki liepos 31 dienos patogiam Steppenwolf teatre, 2851 North Halsted.

Jei vaidybiniu atžvilgiu veikalas gana stiprus, tai moraliniu — žemas, su gausiomis vulgarumo užuominomis. Visas jo nuopelnas tai pavaizdavimas žemo lygio žmonių gyvenimo, kuris yra stipriai atstumiantis.

Šis dramos veikalas buvo pirmą kartą pastatytas Minneapolis. Jo autorius John Olive rašo skriptus ir televizijai, radijo vaidinimams. Režisierius Randall Arney su nemažu scenos patyrimu. Vaidina Australijoje, Kennedy centre, Washington, D.C., režisuoja naujai sukamą filmą „Miles from Home“. Sunkius vaidmenis akto-



Vytas Šerelis

„Po gaisro“

## Vytas Šerelis — Australijos lietuvių menininkas

(Atkelta iš 1 psl.)

jos gamtos, bekrastės platumos, pojūtį. Tuo tarpu megztuko margumas labai pozityvus ir linksmas. Koks įdomus kontrastas! Jis neleidžia „pasinerti“ romantikon. Menininko sugebėjimas sumegzti šio seno kontinento egzotiškos gamtos paslaptis su dvidešimtojo amžiaus progresu yra jaudinantis.

„House and Tree“ variantai I ir II primena amerikiečio Andrew Wyeth paveikslą „Christina's World“. Siužeto įkypa kompozicija, net ir mergaitės poza vienama, o gyvuliukų kitame, yra panašios. Be to, abu paveikslai dvelkia vienišumu ir introspekcija. Tuo pasižymi ir daugelis kitų kūrinių. Juose miglos šydu apgaubti miestai primena legendų ir pasakų pasaulį.

Visai kitokios nuotaikos yra „Girl in a Hoop“ paveikslas. Tema — per lanką šokanti atbula mergina. Atrodo, kad tai yra menininko būgnų forma ir kontrastas tarp detaliai nutapytos figūros ir monolitiškai mėlyno fono kažkaip nesiderina, neįtikina nuosirdumu.

Jau minėjau dailininko polinkį į svajingumą. Toks paveikslas yra „McDonnell Ranges“. Tai gamtovaizdis, kuriame žmogus dar nepalikio savo pėdsako.

ria atlieka su įgudimu. Ted Levine dalyvavęs filmuose, televizijoje, taip pat ir Robert Breuler. Jim True baigias vaidybos studijas Northwestern universitete.

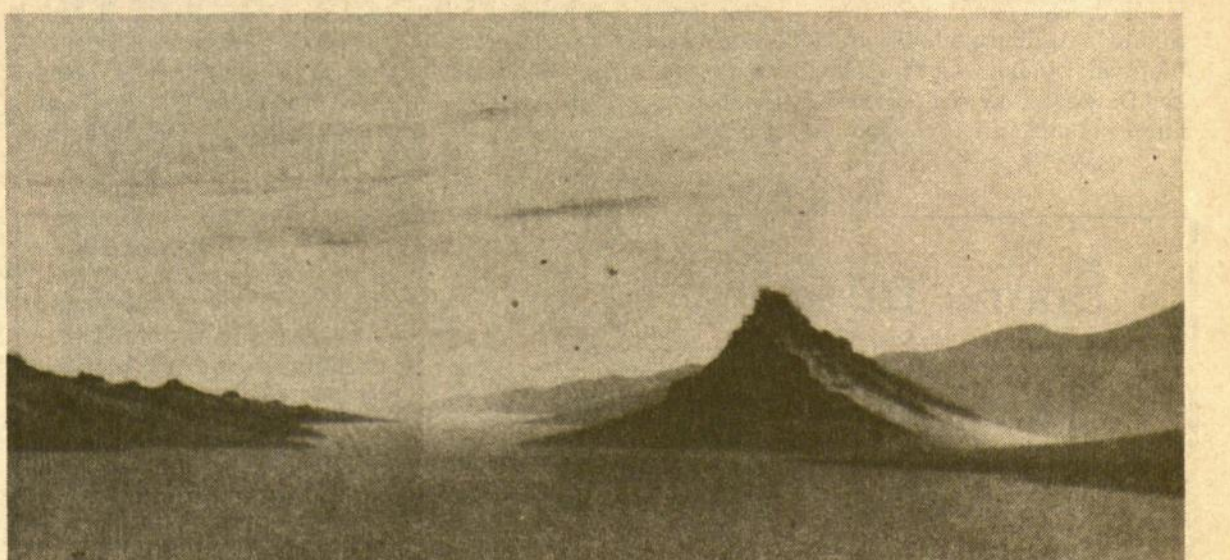
Juoz. Pr.

Pirmame plane skeičiasi rausvais ir pilkšvais tonais nutapyta lyguma. Už jos rikiuojasi smėlio gūbriai, apaugę žolės kelmeliais. Toluomoje driekiasi monotoniškai pilkos kalvų viršūnės.

Liūdnei nuteikia ir Vyto Šerelio pomėgis atkurti ūkanotas rudens dienas. Čia mėlynų ir melsvų tonų paletė yra kiek pavairinta auksiniais ir oranžiniais akcentais bei šviesų akcentais. Panašią nuotaiką jis atkuria gaisrų paliestuose gamtovaizduose, kaip „After the Fire“. Čia apdeges eukalipto silueta ryškiai skiriasi nuo žemo dangaus skliauto. Ugnies dūmais pritemdyta saulė leidžiasi, nurausvindama žara sau taką. Pajudusi žemė ryškiai atsiribojama nuo pašvaistės. Iš dangaus leidžiasi ir tupia baltų, rausvų papūgų pulkas. Gyvybė sugrįžta — gyvenimas eina toliau.

Šerelis yra puikus koloristas. Kritikas Leigh Davis pažymėjo, kad dailininkas „efektyviai naudoja spalvas ir erdvės bei tolių įvaizdžius“. Prie to reikia dar pridurti, kad jis turi stebinančiai kruopščią techniką, kurios pagalba pasiekia lygią faktūrą. Jo kompozicijos domina savitu braižu. Tačiau parodos lankytojus labiausiai stebina ir žavi menininko nuotaikų ir minties variacijos.

Šešeri metai yra ilgokas laiko tarpas — Vytas Šerelis tapo gan lėtai. Jo sąmoningai subrendęs ar iš pasąmonės srauto išniręs kūrinys tik pamažu įgyja formą ir gyvybingumą drobėje. Betgi šia paroda Vytas Šerelis tvirtai atsistojo pirmoje Australijos tapytojų gretose.



Vytas Šerelis

„McDonnell kalnynas“



1

Kas pašlovins šį bevardį miestą,  
kai vieni jau mirė, kiti aukšą plauna  
arba prekiauna ginklais tolimose žemėse?

Koks dabar trimitas, susuktas iš tošies,  
Paneriuose kels nesančiųjų atmintį,  
Pėdsekių ir Valkatų, paleistos ložės brolių?

Pavasari dykumoj, tuoj už stovyklavietės,  
o buvo tyla lig kalnų vientisos uolienos,  
krūmokšniuose išgirdau laukinių bičių dūzgenimą.

Lėkė srove aidas, šlapi sielių rastai,  
vyras su kepure ir moteris skarota.  
keturiomis rankomis užsigulė laikė vairo irklą.

Bibliotekoj po bokštu, puoštu ženklais Zodiako,  
Kontrimas šypsodamas sėmė žiupsnį iš tabakinės,  
nes, nepaisant Meternicho, dar ne viskas prarasta.

O vingiuotom provėžom vidur Lydos trakto  
riedėjo žydų vėžėčios ir gurgėjo tetervinas  
ant Didžiosios Armijos kirasyro šalmo.

2

Mirties slėny galvojau apie plaukų susegimo būdą.  
Apie ranką, sukiojusią reflektorių per studentų balių,  
mieste, iš kurio joks balsas jau nebeprasiečia.  
Mineralai teismui netrimitavo.  
Šnarėdamas sutrupėjo koks lavos grūdelis.

Mirties slėny druska tviška išdžiūvusio ežero dugnas.  
Ginkis, ginkis, kartoja kraujo pulsavimas.  
Iš uolos vientisos išminties nesulauksi.

Mirties slėny danguje nei vanago, nei erelio.  
Pildosi pagaliau čigonės pranašystės.  
Skersgatvy po arkadomis skaičiau kitados poemą  
apie gyvenusį netolies, „Minties valanda“ vadinosi.

Ilgai žiūrėjau į veidrodėlį, vienas per tris šimtus mylių  
ėjo žmogus: indėnas varės į kalną dviratį.

3

Su skudučiais ir su deglais,  
ir su bum bum būgnelio,  
tai tas, miręs prie Bosforo, prieky pačiame  
už parankės su panele,  
ir kregždutės virš jų lakioja.

Nešas irklus, lazdas, apvyniotas lapais,  
prie Žaliųjų ežerų nusiskintas puokštes.  
Vis arčiau arčiau čion Pilies gatve –  
nieko, debesis tik  
virš Polonistų ratelio  
Originaliosios kūrybos sekcijos.

4

Knygų tai bibliotekas ištisas prirašėme.  
Ir svečių šalių aplankytos begalės.  
Mūšių šitaipos daug daug pralaimėjom.  
O dabar nebėr mūsų, nei Marilės.

5

Gailėstį ir užuojautą  
vertinam, nes stokajame,  
kas iš to?

Kūno galios ir vėliavos,  
pabučiavimai, gelės, –  
kaip puiku!

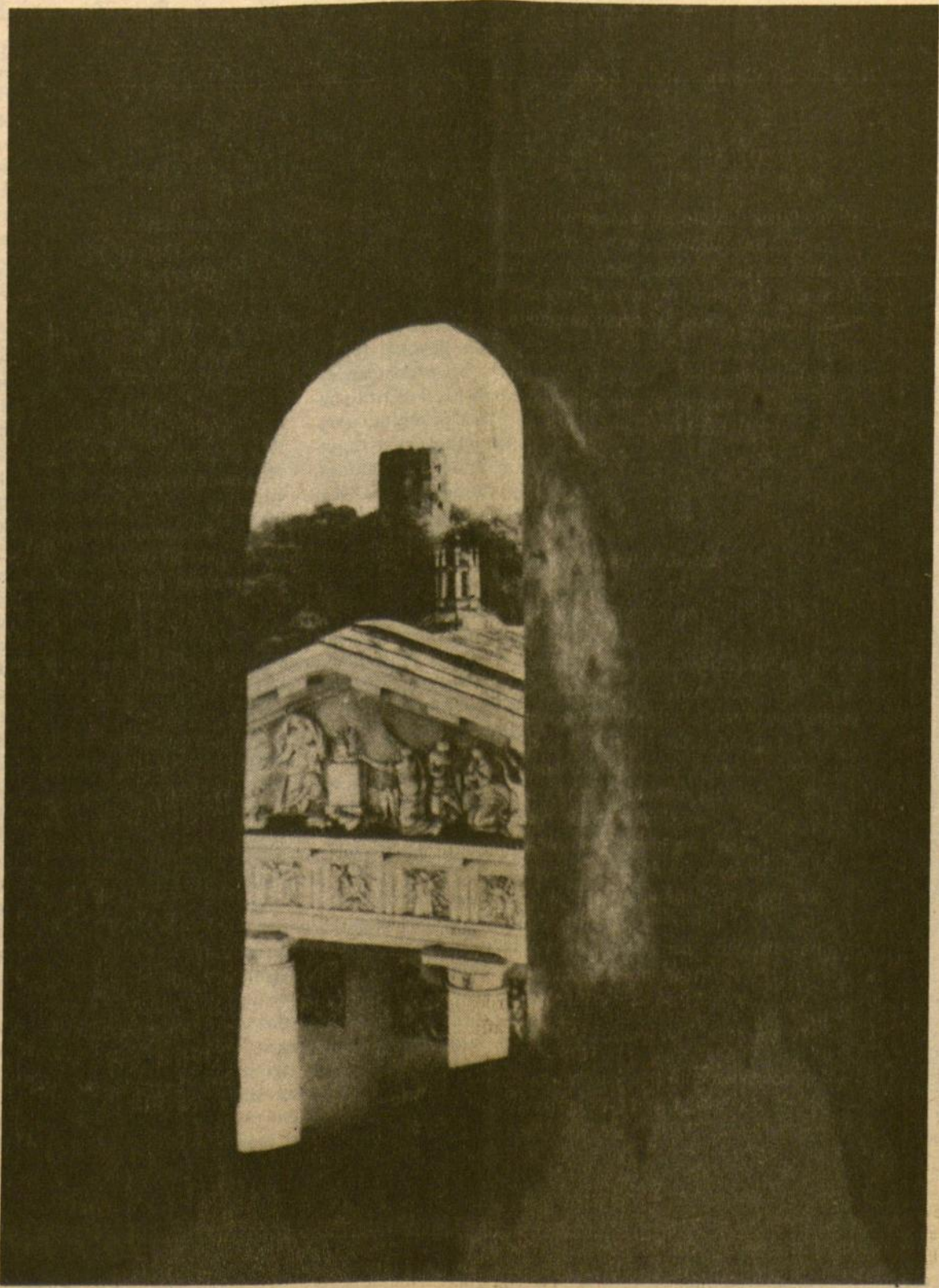
Medikai ir juristai,  
dailūs kavaleristai  
duobėje.

Kailiai, blakstienos orios,  
nusilenkimai šventoriuje  
po mišparų.

Labanakt, krūtinės pūstos,  
sapnuokite nepabusdamos,  
be košmarų.

6

Viršum Uoliojo Lietuvis ložės saulė nusileidžia,  
bet dar žiebia ugnes iš natūros pieštose portretuos.  
Tenai Vilija globia pušis, Žeimena juodą medų neša  
ir Mera ten su uogienojais šalia Žagarinės.  
Jau tēbietiškas žvakides įnešė liokajai,  
ir užtraukia ant langų po kelias užuolaidas.  
Kai, maudamasis pirštines, pamaniau čion atėjęs pirmas,  
pamačiau, – visų akys į mane jau atsuktos.



## Česlavas Milošas

# MIESTAS BE VARDŲ

7

Kai gailiesio išsižadėjau,  
šlovės, kurios taip norėjau  
ir to, kuo būt negalėjau.

Virš jūrų, salų, atolų  
blaškė mane be nuovokos  
atsitikimai ir nuosprendžiai.

Būti savim taip troškau,  
prieš veidrodį krėčiau pokštus,  
į klampią kvailystę blokštas.

Iš seilių, nagų, sekreto,  
žarnyno, liaukų, skeleto  
kieno bus namas pradėtas?

Maniškis, vienas iš daugelio,  
Aš meilės sau neišsaugojau,  
Laikas skaldė mane ir daugino.

Sniegu kloti monumentai.  
Ar dovanos bus pašventintos?  
Klajoju, ir nēr man kranto.

8

Nesantis aštrus laiškus sūrus deginantis.  
Toks yra Nekonsistencijos šventimas.  
Po bet kokia debesų krūva bet kur,  
ilankoje, plokštikalnėj, sausam arroyo.  
Neužsiveria standžioj akmens kietybėj.  
Šiaudų dūmais parūksta net ir Summa.  
Ir angelų chorai granato sėklytėj  
ne mums, skraidydami, visą laik trimituoja.

9

Šviesa universali ir nuolatos besikeičianti.  
Neš myliu ir šviesa, galbūt tiktai šviesa.  
Tačiau to, kas per aiškų ir per aukštą, šalinuos.  
Tad raustant debesims menu aš žemą šviesą,  
kaip kraštuos beržų ir pušų, trapiom apaugusių  
kerpėm,

vėlų rudenį, pašalus, kai paskutinės rudmėsės  
pūva šilojuose, šunys vaikos aida,  
ir kai sukas kuosos virš Bazilijonų.

10

Neišreikšta, nepapasakota.  
Kaip?  
Striukas toks gyvenimas,  
vis eiklesni metai,  
nebeatmeni, tai pernykštį ar dar kitą rudenį.  
Kambarėliai moterų, flanelė,  
kikenimai virš turėklų, skersai permestos kasos  
tūpimas ant naktipuodžių palėpėj,  
kai prie verandos durų žvanga rogės  
ir ūsočiai su vilkenomis įeina.  
Žmogiškas moteriškumas  
suveltų plaukų, pražergtų kojų,  
vaikų snargliuku, pieno priesvilų,  
smarvės, krūvelių, sušalusų ir gruodą.  
Ir tie amžiai,  
vidurnaktyje pradėjimas, dvokiant silkėms,  
ne taip, kad būt šachmatai  
arba intelektualinis baletas.  
Statinių tuoras  
ir eringos avys  
ir kiaulės ryklios ar visai neėdrios.  
Nuo užkalbėjimų pagiję karvės.

11

Ne Teismo diena, o kermošius prie upės.  
Švilpukai, gaidžiukai ir širdys cukruotos.  
Na ir pasiivaikščiojome po sumintą sniegą,  
Smurgainių baronų prisipirkę.

Šūkalojo burtininkas: „Laimė! Tavo žvaigždės!“  
Ir stiklainy velnias plaukė į karmino kalną.  
O šalimais, laisvėj, kitas dvėsė švilpčiodamas  
Per istoriją karaliaus Otono ir jo Meluzinos.

12

Kodėl jau vien manim pasikliauja šis miestas beginklis ir tyras  
kaip užmirštos genties vestuvinis antkaklis?

Kaip rudi ir žydri grūdeliai, verti Tuzigo, varinėje dykroj, prieš  
septyneta amžių.

Kur ant akmens trinta ochra lig šiol tebelaukia kaktos ir  
skruostų, bet seniai ten nieko nebėr.

Kuo užsitarnavau, koku blogiu savy, koku gailėtingumu, šita  
auką?

Štai priešais mane, užbaigtas, su visais dūmeliais iš kaminų,  
nė aido nestinga, kai peržengiu upes, mus išskyrusias.

Gal tai Ona ir Darata Družinaitės iššaukė mane iš trisšimtosios  
mylios Arizonoje, nes niekas daugiau nežino, kad kažkada  
gyvenusios?

Ir trepsi Krantine, papūgėlės, šlektaitės iš Žemaitijos, dėl  
manęs išpindamos nakčiai žilą senmergių kuodą.

Nebėra čia anksčiau nei veliau, visi dienos ir metų laikai vienu  
metu traukias.

Auštant ilgom eilėm važiuoja šūdvežiai ir magistrato tarnau-  
tojai prie užkardų ir terbas renka muitą.

Taškydamies ratais „Kurjeris“ ir „Vikrusis“ plaukia pasroviui  
į Verkius, o baidarės irkluojuojas, numuštas viršum Anglijos, švais-  
tos atsilapojes.

Petro ir Povilo angelai nuleidžia sunkius vokus, šypsodami virš  
vieuolės, kurios mintys neskaisčios.

Barzdota, su peruku, sėdi prie kasos ponis Sara Klok, tuziną  
savo pardavėjų mokydama.

Ir visa Vokiečių gatvė svaido ant prekystalių manufaktūrinius  
rietimus, ruošdamosi mirčiai ir Jeruzalės paėmimui.

Juodi kunigaikščių šaltiniai beldžias į požemius po Kazimiero  
karstu katedroje ir po ažuolų nuodėguliais.

Su tarnaitės kraitele ir maldaknyge gedinti Barbora grįžta į  
Romerių namą Bokšto gatvės iš lietuviškų mišių pas Šventąjį  
Mikalojų.

Kaip tviška! Tai sniegas Trijų Kryžių kalne ir ant Bekešo kalno,  
neištirpdys jo trumpaamžių žmonių alsavimas.

Su kokia didžiule žinia pasukau Arsenalo linkui, kai dar karta  
prieš akis stoji bergždžia pabaiga pasaulio?

Per kambarius, šilkams šlamant, viena, antra, dešimta, bėgau  
nesulaikytas, nes tikėjau gale duris esant.

Tačiau lūpų forma, obuolys ir gelė, prisegta prie suknišos, buvo  
viskas, ką pažint ir paimt buvo duota.

Nei gera, nei bloga, nei graži, nei atstumianti gyvavo žemė,  
nekalta, geismams mūs ir škausmui.

Niekų vertas šitokis dovis, jei po ugnimis tolimų nakvynių ne  
mažiau kartėlio paliko, daugiau tik.

Jeigu negaliu taip išsemti savo ir jų gyvenimų, kad harmonija  
virštų raudos.

Kaip Janas Ažuoliaragis Strašūno antikvariate esu paguldytas  
tarp čionykščio vardo ir vardo.

Mažėjantis pilies bokštas viršum lapų kaugės ir dar vos gir-  
dima, gal Mocarto Requiem, muzika.

Standžioj šviesoje judinu lūpas, beveik pradžiugdamas, kad  
nebesusideda geistas žodis.

Vertė ALMIS GRYBAUSKAS.

Neseniai Jungtinėse Amerikos Valstybėse išleista Česlavo Milošo poezijos, išverstos į anglų kalbą, rinktinė: **The Collected Poems, 1931-1987** (Ecco Press, 511 psl., 30 dol.). Recenzuodamas šį rinkinį *The New York Review of Books* (vol. 35, no. 9, June 2, 1988), anglų mokslininkas ir publicistas A. Alvarez šitaip apibūdino mūsų laiko iškilųjį, Nobelio premija apdovanotą lenkų poetą:

„Milošas turi visas... Vidurio Europos žmogaus savybes. Jis gimė Lietuvoje, šalyje, kuri visiškai pradingo Sovietų pilve; didžiama jos žmonių buvo Stalino išvežti kažkur už Uralų. Kaip ir jo didysis lietuvis pirmtakas Adomas Mickevičius, Milošas rašo lenkiškai ir laisvai kalba keliom kalbom. Jį taip pat ištiko būdingas Vidurio Europai likimas – egzilė. Pusę savo ilgo gyvenimo jis yra praleidęs, dėstydamas Berkeley. Kitaip tariant, jis yra žmogus, kurio vieninteliai tikri namai yra knygoje, kalboje; jis savo tėvyne nešiojasi savo galvoje.“

Atsiliepdamas į recenzento teiginį (*The New York Review of Books*, vol. 35, no. 12, July 21, 1988) Česlavas Milošas įžiūri ir prišinasi implikacijai, kad jis yra kažkoks egzotiškas gyvūnas, kuris turi būti eksponuojamas atskirame narve su iškaba „Iš toli“. Savo laiške redakcijai poetas tarp kita ko pabrėžia:

„Dabar dėl „tolybės“. Ponas Alvarez apie mane sako: „Jis gimė Lietuvoje, šalyje, kuri visiškai pradingo Sovietų pilve; didžiama jos žmonių buvo Stalino išvežti kažkur už Uralų“. Na, šitie žodžiai buvo parašyti, aš spėjau, Londone, mieste, kuris yra nedaugiau kaip vienos valandos skrydžio atstu nuo Vilniaus, sovietinės Lietuvos respublikos sostinės. Trys nepriklausomos Pabaltijo valstybės 1940 metais buvo prievarta inkorporuotos į Sovietų Sąjungą ir šimtai tūkstančių jų gyventojų buvo deportuoti į gulagus, tačiau nuskridimas į Vilnių įtikintų p. Alvarez, kad didžiama Lietuvos trijų milijonų gyventojų ten tebėra ir kalba savo gimtąja kalba.“

„Penkiasdešimtaisiais metais aš rašiau, gindamas pabaltiečius savo knygoje *The Captive Mind*, ir neturiu pagrindo gėdytis savo esėjtinės veiklos. Taipgi, beprotiška istorijos eiga išplėšė iš manęs karo metu antinacinius piktėio ir solidarumo su aukomis eilėraščius. O tačiau mes turime skirti savo pareigą išsaugoti atminimą ir mūsų gimtąjį norą eiti pirmyn su savaisiais, gyvųjų, reikalais. Poezija neprivalo sustingti, magnetizuota blogio, kuris buvo įvykdytas mūsų laikais, reginio... Poetui tenka pakartotinai atsiveikinti su savo paties senom asmenybėm ir paruošti save atsinaujinimams“.



## Barbarai Darlys prisiminti

JUOZAS BRONIUS LAUČKA

Barbara Darlys (Bernotaitė-Drangeliene), Skotijoje gimusi, Chicagoje išaugusi, operos dainininkė, koncertų solistė, kultūrininkė, mirė Washingtono, Sibley ligoninėje, šių metų birželio 11 dieną. Palaidota birželio 17 d. Dangaus Vartų kapinių mauzoliejuje, šalia savo ilgamečių draugų Elenos ir dr. Kosto Jurgėly. Washingtono bei apylinkės lietuviai ir lietuvių giminės su velione atsiveikino birželio 16 d.

Jau lankydama vidurinę mokyklą Chicagoje, Barbara pasireiškė dainos mene. Balso lavinimo žinovų paraginta, Barbara pasirinko muzikos studijas, atsiduodama dainavimo menui. Studijavo Chicagoje ir Italijoje. Ji stipriai pasirodė kaip dramatinis sopranas. 1934 metais ji laimėjo Chicago Grand Opera Co. paskelbtą talentų konkursą ir tuo metu buvo pakviesta pirmajai soliste. Ji debiutavo operoje „Giocanda“, atlikdama pagrindinį vaidmenį.

Kitais metais Lietuvos opera pakvietė Barbarą viešnia artiste, patikėdama jai svarbiausias roles keliose operose. Atlikusi sutartą programą, Barbara grįžo į Jungtines Valstybes keliems koncertams, kuriems ji buvo išpareigota iš anksto. Susižavėjusi Lietuva, ji ilgėjosi jos. 1936 metais ji buvo pakviesta nuolatine Lietuvos operos artiste. Ji sėkmingai ten atliko vadovaujancias dramatinio ir lyrinio soprano roles. Jos operų repertuare buvo „Aida“, „Il Trovatore“, „Lohengrin“, „La forza del destino“, „Tannhauser“ ir kitos. Pasakodama savo atsiminimus apie viešnagę Lietu-



Barbara Darlys (1908 - 1988)

voje, su pasigėrėjimu sakydavo, kad drauge vaidino Kipras Petrauskas, Aleksandras Kutkus ir kiti žymūs operos artistai.

Gyvendama Lietuvoje Barbara koncertavo ir užsienyje — Rygoje, Prahoje, Stockholme ir kitur. Koncertavo ji ir Varšuvoje, ir Vilniuje, tada lenkų valdytame. Yra atlikusi Amerikoje ir Mo-

nioszkos „Halkoje“ pagrindinį vaidmenį lenkų kalba.

Į Ameriką grįžo prasidėjus Antaramžiam pasauliniam karui. Apsigyveno New Yorke, artimai susidraugavusi su dr. Aldona Šliūpaite ir Marijona Kižyte, tuomet aktyvia dainininke, patraukliu mecosoprano. Susitarusi su viena koncertų rengimo įstaiga, Bar-

bara pasirodydavo oratorijose ir atskiruose koncertuose. Mielai priimdavo ir lietuviškų koncertų rengėjų pakvietimus. Su Marijona Kižyte atlikdavo juose solo ir dueto partijas, daugiausia pasirinkdama lietuvišką repertuarą; duodavo ir operų ištraukų recitalius.

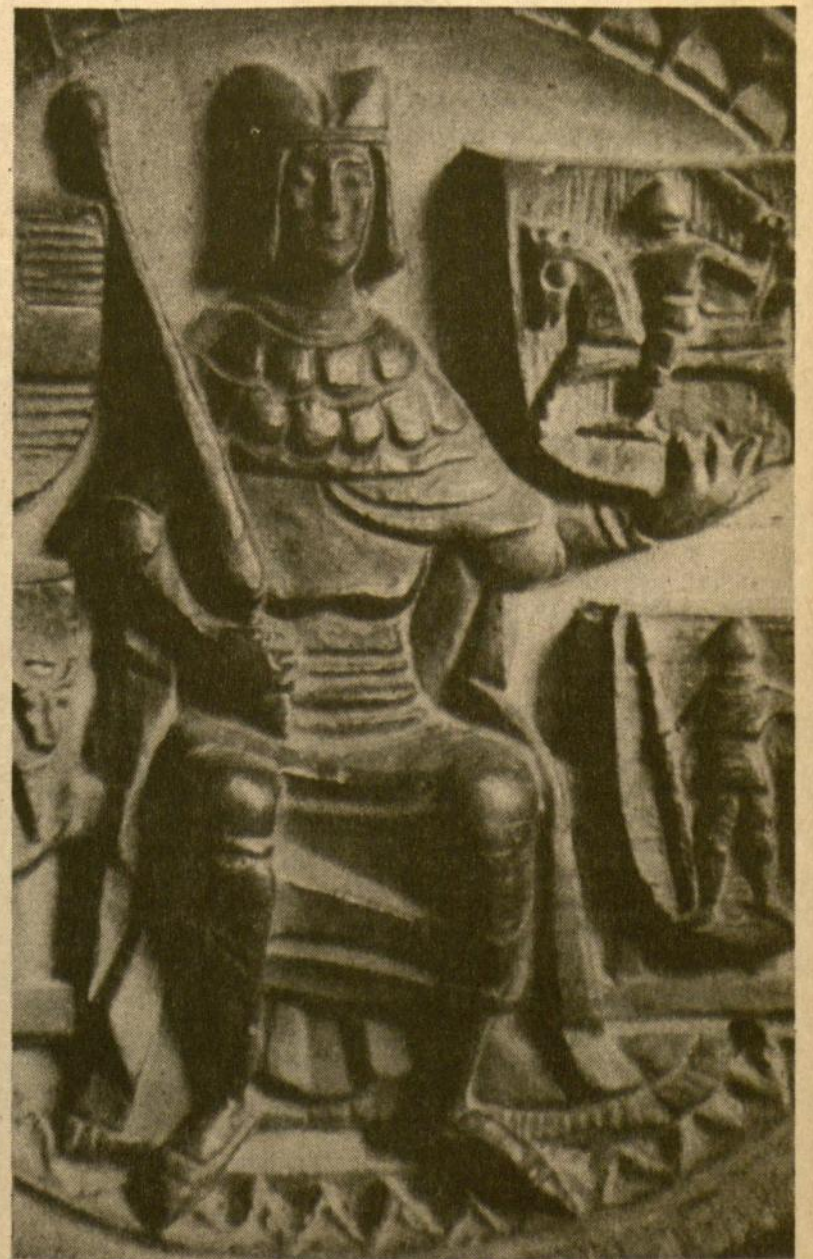
Gyvendama New Yorke, Barbara nevengė ir visuomeninio darbo, kuris buvo vykdomas visų lietuvių bendromis pastangomis. Jai ypač buvo artima talka Bendrajam Amerikos lietuvių šalpos fondui (Balfui), jam organizuojantis ir jau prasidėjus išvietintų asmenų kvietimo ir priėmimo programai. Noriai aukojo savo talentą ir laiką Balfio renginiuose, telkiant reikalingas lėšas. Kai prasidėjo perkeldinimas lietuvių iš stovyklų Vokietijoje (nuo 1948 metų spalio 30), Barbara savanoriškai atėdavo į New Yorko uostą jų pasitikti. Vargu ar ji praleido bent kelis jų laivus, neatvykdama į uostą tik dėl svarbių priežasčių. Savo nenykstančia šypsena ir labai malonia, šilta elgsena padėdavo ji uoste ne tik sutinkamiems pažįstamiems, o jų iš Kauno laikų nemažai buvo, bet ir visiems, kuriems buvo reikalinga pagalba. Palydėdavo juos į geležinkelį ir autobusų stotis, aerodromus.

1951 metais Barbara įsijungė į ką tik JAV Valstybės departamento atidarytą Amerikos balso lietuvišką tarnybą. Iš pradžių ji tartininkavo kaip pranešėja-skaitovė, o netrukus buvo pakviesta tarnybos sekretore, pranešėja ir specialioms progoms apybraižų rašytoja. Kiekviena Amerikos balso lietuvių programa per metus buvo pradėdama Barbaros gyvu ar rašytu įvadu: „Čia kalba Amerikos balsas...“ O programa baigdavosi Barbaros „išvedimu“: „Klausėtis Amerikos balso... Mūsų programos girdimos kasdien... bangomis“.

Amerikos balse Barbara dirbo iki 1977 metų. Tada ji pasitraukė į pensiją. Nuo 1954 metų, kai Amerikos balsas buvo perkeltas iš New Yorko į Washingtoną, Barbara gyveno sostinės priemiestyje Chevy Chase. Keliolika metų pirmininkavo Washingtono Amerikos lietuvių draugijai, kasmet vadovaudavo Vasario 16-tos minėjimo aukšto lygio renginiams, kurių kiekvienam ji išsiryndavo garbės svečių iškilų amerikietį, dažniausiai kongresmeną, pagrindiniu kalbėtoju. Priklausė Lietuvos vyčių kuopai nuo pat jos įsisteigimo Washingtono. Rėmė vietos lietuvių katalikų misiją. Atstovaudavo lietuviams įvairiuose amerikiečių pobūviuose bei renginiuose.

Barbaros Darlys mergautinė pavardė buvo Bernotaitė, o krikšto vardas — Bronė. Tačiau daugiau kaip prieš 50 metų ji pasirinko profesinį vardą, kurio ir laikėsi. Chicagoje buvo ištekęs už visuomenininko dr. Kazio Drangelio, bet vedybos baigėsi išsiskyrimu. Po to Barbara liko netekėjusi. Palaikė artimus santykius su savo seserimi Aldona Jovaišiene, gyvenusia Danville, Illinois. Paskutinius porą metų Barbara vis rečiau rodydavosi lietuvių renginiuose ar pobūviuose, pasiteisindama silpnėjančia sveikata, bet niekam, net seseriai, nesisakė, kad ją jau ilgokai vargino vėžys. Paskutinės gyvenimo dienos ligoninėje buvo jai skausmingos. Nenorėjo lankytojų, tad trumpam į ligoninę pas ją užėdavo tik artimi draugai. Visą savaitę artį jos buvo jos sesuo Aldona.

Barbaros Darlys nekrologą išdėjo abu Washingtono dienraščiai — *Washington Post* ir *Washington Times*. Pastarasis išdėjo ir vilniešis nuotrauką. Joje — Barbara prie Amerikos balso mikrofono.



Detalė iš Vytauto Kašubos skulptūros „Vytauto didysis antspaudas“ Nuotrauka Vytauto Maželio

## Naujas Vytauto Kašubos kūrinys — Vytauto didysis antspaudas

Skulptorius Vytautas Kašuba mėgsta Lietuvos istoriją, senuosius Lietuvos valdovus. Karaliaus Mindaugo tema jis yra sukūręs bent kelias skulptūras, parodęs valdovo didybę, praeities mistiką. Kultūros židiniui Brooklyne jis buvo sukūręs penkis didukos medalius, juos nukalęs iš švino plėkščių. Tie medaliai vaizdavo: Mindaugą, Gediminą, Algirdą, Kęstutį, Vytautą.

Salia Mindaugo bene labiausiai mėgsta Vytautą. Jo didybę pavaižduoti sukūręs dar vieną naują medalią. Dabar skulptorius sustojo ties viena detale — ties Vytauto Didžiojo didžiojo antspaudu. Vytautas turėjo vadinamą didįjį antspaudą, kuris buvo dedamas tik prie svarbių dokumentų. Tame antspaudu Vytautas vaizduojamas su valdovo skeptru; aplinkui keturi herbai tų sričių, kurių kunigaikščiu jis buvo ir kurios jam priklausė.

Antspaudu originalas buvo padarytas gotikos laikais, su gotiška ornamentika, tos epochos raišmenimis.

Skulptorius Vytautas Kašuba šį puošnų antspaudą supaprastino, bet paliko pagrindinius motyvus. Ir čia Vytautas vaizduojamas su skeptru, aplinkui keturi herbai, interpretuoti laisvai, su archaiska gotiška nuotaika. Iš abiejų pusių supintos virvės kilpos, kurios paprastai būdavo išvertos per antspaudą ir užlakuotos. Antspaudas padarytas skulptoriaus igudusia technika, perleista senovės ir valdoviška didybė. Nuliedintas iš lydyto akmens, žalvos spalvos, atrodo lyg būtų žalvarinis. Nedidelio formato — 6 x 9 colių. Tikrai puikus kūrinys, tinkantis papuošti butams ir bibliotekoms. Kūrinį bent keli Vytauto Kašubos meno gerbėjai jau įsigijo.

(p.j.)

## Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1988 m. suvažiavimo programa

Šiame Lietuvos katalikų mokslo akademijos suvažiavimas įvyks Romoje spalio 3-6 dienomis. Čia spausdinama dabartinė rengėjų sudaryta suvažiavimo programa:

**Atidaromasis pilnatis posėdis**  
Kun. prof. dr. Jonas Juraitis — Religijos ir teologijų sąveika: į du Vatikano II dokumentus pažvelgus.

**Teologijos sekcija**  
Kun. dr. Valdemaras M. Cukuras — Išlaisvinimo sąjūdžio teologija ir Lietuva.

**Filosofijos sekcija**  
Andrius Valevičius — Antanas Maceina tarp filosofijos ir teologijos;  
Dr. Kęstutis Girmius — tema

bus suformuluota vėliau.

**Istorijos mokslų sekcija**  
Prof. dr. Paulius Rabikauskas, SJ — Naujais Lietuvos istorijos šaltinių leidiniai tėvynėje ir išsvijoje;

Dr. Rasa Mažeikaitė — Lietuvių prekybinių santykių poveikis užsienio politikai XIV amžiuje;  
Dr. Milda Danytė — Vatikano ir Laisvosios Europos radijų lietuviškųjų programų siekiai.

**Lietuvių kalbos ir literatūros sekcija**  
Prof. dr. Birutė Žindžiūtė-Michelini — Bretkūno „Postilės“ žodžiai, nevertojami dabartinėje lietuvių kalboje;  
Prof. Vincas Natkevičius — Šių dienų Lietuvos „persitvarkęs“ romanas.

**Sociologijos ir teisės mokslų sekcija**

Mons. dr. Vytautas Kazlauskas — Visuotinio tautų solidarumo enciklika;

Prof. dr. Bronis J. Kaslas — tema bus suformuluota vėliau.

**Politinių mokslų sekcija**  
Stasys Lozoraitis — Lietuvos ir Lenkijos santykiai;  
Antanas Rudis — tema bus suformuluota vėliau.

**Ekonominių mokslų sekcija**  
Dipl. ekonomistas Ričardas Bačkis — 1992 metų Europa: kada, kaip kad nubalsavo Europos parlamentai Bendroji rinka turėtų būti galutinai įgyvendinta.

**Psichologijos ir pedagogikos sekcija**  
Prof. dr. Algis Norvilas — Kalba ir tautinė sąmonė.

**Gamtos mokslų ir matematikos sekcija**  
Antanas Girmius — Laikas kaip ketvirtoji dimensija;

Prof. dr. Jonas Genys — tema bus suformuluota vėliau.

**Medicinos mokslų sekcija**  
Dr. Milda Budrienė — Vaikų gydymas, socialinė globa ir sanitarinė būklė Lietuvoje prieš Nepriklausomybės laikus.

**Architektūros ir menotyros sekcija**  
Dr. Povilas Reklaitis — Šv. Kazimiero ikonografija.

**Baigiamasis pilnatis posėdis**  
Dr. Saulius Girmius — Prelato Adomo Jakšto — Aleksandro Dambrausko minėjimas.

**Praktiški nurodymai suvažiavimo dalyviams**

LKMA suvažiavimas vyks pensionate Domus Pacis, Via Torre Rossa 94, Romoje, nuo spalio 3 d. popiet iki spalio 6 d. popiet. Paskaitos ir nakvynė toje pačioje vietoje.

Pilna pensija — 46,000 lirų parai už viską. Orientacijai — dabartinis pinigų keitimo kursas yra šis: 1 JAV doleris — 1250 lirų, 1 Kanados doleris — 1002 lirų, 1 DM — 740 lirų. Kadangi kursas nėra pastovus, tai apytikriai pilna pensija parai kainuos apie 37-40 JAV dol., arba 45-48 Kanados dol., arba 62-65 DM. Pensionato administracija reikalauja, kad visas būtų sumokama atvykus į viešbutį.

Palengvinti registracijos formalumai pensionate, prašoma užsiskaitant duoti šias žinias: vardas ir pavardė; gimimo vieta ir data; koks atpažinimo dokumentas (pasas, Carte d'Identité, ar kitoks); dokumento išdavimo data.

Užsakymus su šiomis žiniomis siųsti LKMA suvažiavimo rengimo komitetui pirmininkui, Šv. Kazimiero kolegijos rektoriui, prel. Algimantui Bartkui, Via Casalmoferrato 20, 00182 Roma, Italia. Telefonas: (06)759.49.08 / (06)759.37.24.

Maloniai prašoma nedelsiant registruotis. Pastaba: Norintieji apsigyventi atskirai kokiame nors viešbutyje, vietą užsisako per vietines turizmo įstaigas.



Koliziejaus griuvėsiai Romoje, 1987. Ši nuotrauka buvo išstatyta Lietuvos fotografų išsvijoje 1987 m. parodoje. Šiame, jau septynioliktoji, Lietuvos

Nuotrauka Algimanto Kežio fotografų paroda ir konkursas vyks nuo spalio 21 iki 30 dienos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

## NAUJI LEIDINIAI

• **WORLD LITERATURE TODAY** vol. 62 no. 2 (Spring 1988). A Literary Quarterly of The University of Oklahoma. Pasaulinio žvilgsnio literatūros žurnalas anglų kalba, redaguojamas Oklahomos universiteto profesorius, esto Ivar Ivask. Žurnalas puošnau išdėliuot formatu, iliustruotas, numeris per 150 pel. Metuose išeina keturi numeriai. Asmeniškąjį metinį prenumeratą — 23 dol., istaigoms ir bibliotekoms — 35 dol. Adresas: World Literature Today, 110 Monnet Hall, Norman, OK 73019.

Straipsninė šio numerio medžiaga yra lyg ir simpoziumas apie garsiąją Nobelio literatūros premiją ir rašytojus nobelininkus. Tačiau pirmiausia prisiminta, kad nemažą prestižą yra ir vadinama Neustado tarptautinė literatūros premija (\$25,000), įsteigta Oklahomos universiteto ir žurnalo *World Literature Today*, skiriama kas dveji metai. Šį kartą kaip tik pirmajame šio žurnalo puslapyje pranešama, kad 1988 metais Neustado premija paskirta rašytojui indui Raja Rao. Toliau jau einama prie nobelinųjų temų, į kurias įvadas yra parašytas paties redaktoriaus Ivar Ivasko. Čia pat duodamas sąrašas visų rašytojų, kurie Nobelio premijas yra gavę nuo pat jų įsteigimo, nuo 1901 metų. O straipsniai

tada rikiuojasi taip: Arabic Literature and the Nobel Prize (Roger Allen); South Asian Writers and the Nobel Prize (Syed Amanuddin); Twenty Years and Two Laureates: Francophone Nobel Prizes, 1967-1987 (John L. Brown); For Whom the Nobel Tolls: The Nationless (E. J. Czerwinski); The Nobel Prize and Writers in the Hispanic World: A Continuing Story (Manuel Durán); The Nobel Prize in Literature, 1967-1987: A

Japanese View (Yoshio Iwamoto); Africa and the Nobel Prize (Bernth Lindfors); Missing the Masters: Nobel Literary Prizes in English, 1967-1987 (William Pratt); The Nobel Prize: The Jewish/Hebraic Aspect (Gila Ramras-Rauch); Who's Afraid of (Lusó) Brazilian Literature? (Ricardo Reis); Might-Have-Beens: The North and the Nobel Prize, 1967-1987 (George C. Schoolfield); The German Quandary (A. Leslie Wilson).

Nekrologiniai žurnalo puslapys duodamas mirties datos ir amžius 1987 metais mirusių rašytojų. Sužymėtos 48 pavardės. Lietuvių tarp jų nėra.

Žurnalo recenzijų puslapiuose recenzuojamos dvi lietuviškosios knygos: Romualdo Granausko *Baltas vainikas juodam garvežiui* (Violeta Kelertas) ir Algirdas Landsbergio *Children in the Amber Palace* (Rimvydas Šilbajoris).

(h. brd.)

• **ATEITIS** vol. 77 no. 5. Katalikiškos-lietuviškos orientacijos dviemėnesinis žurnalas, leidžiamas Ateitininkų Federacijos. Administratorius — Juozas Polikaitis, 7235 South Sacramento Avenue, Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 12 dol.

Naujajame *Ateities* numeryje Viktoro Nako ir Andriaus Valevičiaus straipsniai gausūs mintimis ir įžvalgomis, o veiklos akcentas, su daugybe nuotraukų, šį kartą skiriamas jaunučiams.



1988 m. Neustado tarptautinę literatūros premiją indui rašytojui Raja Rao paskyrusią jūrą komisiją sudarė: Andrei Codrescu (Rumunija/JAV), Lars Gustafson (Švedija), Raymond Jean (Prancūzija), George Lamming (Barbados), Algirdas Landsbergis (Lietuva/JAV), Jean-Luc Moreau (Prancūzija), Nelida Pinon (Brazilija), Jutta Schutting (Austrija), Jon Silkin (Anglija), Susan Sontag (JAV), Edwin Thumboo (Singapore). Nuotraukoje pirmoje eilėje, pačioje dešinėje, matyti rašytojas Algirdas Landsbergis greta Susan Sontag, Lietuvos disidentų rašytojų teisių gynėjos.